

30 Years Faculty of Education of
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo
30 години Педагогически факултет при
Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

УЧИТЕЛСКИ МРЕЖИ И ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Теодора Вълова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Педагогически колеж – Плевен

Резюме. Статията изследва и откроява способите за подобряване на цялостното ниво на професионалните умения на педагозите в резултат на участието им в учителски мрежи. В нея се акцентира върху факта, че онлайн порталите съдържат ефективни ресурси, които облекчават и модернизират продължаващото професионално развитие. Тезите са интерпретирани в контекста на идеята за усъвършенстване подходите на преподаване чрез използване на дигитални образователни източници. Представените възможности са отражение на идеята за деинституционализация на продължаващата подготовка на учителските кадри, провеждаща се в училище, извън училище, у дома, онлайн и офлайн и се реализира без откъсване от работното място.

Keywords: teacher networks, professional development, continuing education, 21st century skills

Високото равнище на професионална подготовка е една от ключовите характеристики на всяка професия. В областта на образованието професионалното усъвършенстване представлява важен аспект от управлението и развитието на педагогическия състав. То има за цел да помогне на учителите да поддържат високо качество на преподавателската си кариера, като ги насърчава да учат след първоначалната квалификация, придобита в колеж или във висше училище. Продължаващото професионално развитие в учителски мрежи е от съществено значение за подобряване на преподаването в училищата, за повишаване на ученическите постижения чрез използване на дигитални образователни ресурси и подходи в класната стая и за насърчаване на сътрудничеството и обмена на знания.

Изграждането на стратегически план за професионалния напредък на учителите в мрежа върху основата на пълното разбиране на неговата същност и на основните движещи фактори за кариерно развитие е от важно значение за качествено преподаване и повишаване на преподавателския статут. Най-често това развитие се идентифицира със създаване на условия за системна и непрекъсната квалификация (въвеждаща, поддържаща и надграждаща) на

педагогическите специалисти. Съдейства и за мотивирането им да усъвършенстват знанията, уменията и компетентностите си в контекста на ученето през целия живот. В този ред на мисли, идеята за развитие на човешките ресурси в учителската професия обхваща всички области, като заплащане, кариерно развитие, условия на труд и живот и непрекъснато професионално развитие.

Стратегията *Европа 2020* и професионалното развитие на учителите

Стратегията *Европа 2020* се свързва с осъществяване на продължаваща квалификация на компетентни и подготвени на световно равнище учители с умения в областта на технологиите. Постигането на такова равнище на образование е от съществено значение поради общоприетата теза, че от училищата се очаква да обезпечат в еднаква степен обучението на всички ученици. Реализирането на приемственост с настоящите политики и програми за повишаване на професионалната подготовка на учителите преследва няколко стратегически цели:

1. Развиване на системата за квалификация, преквалификация и перманентно обучение.

2. Възпитание и обучение според стандартите на ЕС в духа на демократичните ценности и развитие на умения за адекватно ориентиране в променяния се съвременен свят.

3. Повишаване качеството на образователно-възпитателната работа в училищата с акцент върху нейната практическа насоченост, като резултат от продължаващата професионална подготовка на учителите.

4. Динамизиране и синхронизиране на квалификациите, провеждани в училище, с потребностите на настоящата образователна реформа и нуждите на пазара на труда.

5. Повишаване на изискванията към работата на учителя с цел издигане и утвърждаване престижа на училищата.

Осъществяването на тези и други основни цели на професионалното развитие в образователния сектор се свързва с реализирането на стратегическия план, според който би следвало да се подобрява статусът на учителите и да се предоставят стимули за повишаване на мотивацията.

Предложената многогодишна финансова рамка 2014–2020 включва увеличаване на средствата за образование и култура. Тази тенденция представлява признание за значимостта на програмите и за свършената до момента работа. Фактът, че предвидената за програмите сума по абсолютни стойности не е висока в сравнение със сумите, предвидени за останалите сектори, не бива да се разглежда като показател за отредената им значимост. Всъщност тя отразява разбирането, че образованието е особено важно за икономическото възстановяване и бъдещия растеж на Европа. Тези важни сценарии не могат да се осъществяват без иновации. Осигуряването на качествено образование е от съществено значение за социално-икономическото развитие. Наистина,

образованието е най-ефективният начин за оформянето на ценностите, нагласите, поведението и уменията, които са важни за хората.

През последното десетилетие учителите са подложени на експоненциално нарастващи изисквания за подобряване ефективността на преподаването. Анализирано в светлината на стратегията *Rethinking Education – Преосмисляне на образованието*, продължаващото професионално развитие би могло да се определи като една от стъпките към създаване на Европейско пространство за учене през целия живот. Заедно с това то се идентифицира с инвестициите в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати.¹⁾ Идеята за инвестиране в образованието и обучението на потенциално полезните и адаптивни педагогически кадри (с цел усъвършенстване на професионалните им умения), е от съществено значение за насърчаване на растежа и конкурентоспособността. Реализирането на тази концепция определя в голяма степен доколко Европа ще съумее да постигне по-добра производителност, като това ще зависи от компетентностите, с които са „въоръжени“ нейните граждани. Посочената стратегия поставя образователните умения и изследвания в сърцето на бъдещата еволюция на Европейската идея за интелигентен растеж. Според Кьотцер „продължаващото професионално образование на учителите представлява непрекъснат процес и се отнася до всички дейности, насочени към повишаване на знанията и уменията чрез ориентация, обучение и подкрепа“.²⁾

По отношение на ролята на училищата в тази посока се наблюдава тенденция, че те все по-често предлагат информация, време и подкрепа в стремежа си да осъществят планове за професионално развитие на педагогическия състав с цел противопоставяне на недостига от квалифицирани кадри. Учителите, от своя страна, също поемат отговорност за собствените си постижения, така че училището да се превърне в институция, която да предоставя качествено обучение и възпитание. Независимо дали са нови, или вече утвърдени в професията си, педагозите би следвало да се организират, да се усъвършенстват, да споделят и да се обучават, за да отговорят на нуждите на развиващата се ученическа аудитория. Учителите са най-важните училищни фактори, които влияят върху успеха на подрастващите. От това, как и дали са готови през цялата си кариера да усвояват нови умения, които да им помагат да отговорят на променящите се потребности на обществото, до голяма степен зависи функционирането на училището като обучаваща общност. Ето защо реализирането на професионален напредък с помощта на онлайн инструменти, осигуряващи (в рамките на учебната програма и работната седмица) участие на учителите в обучение без откъсване от работното място, „е вероятно да засегне нагласи и подходи и може да допринесе за подобряване на качеството на живот и учебния процес“, както смятат Дей и Сачс (2004). С появата на Web 2.0 технологиите продължаващото образование и професионалното развитие на учителите вече не се свързват само с обучение в институционално изградени учебни заведения. Може да се каже,

че необходимостта да се прилагат нови технологии в преподаването се свързва с бързото адаптиране на съществуващата философия за квалификация, методите и идеите към новата социална и професионална среда, наречена „учителска мрежа“. Вследствие на това придобиването на информационна грамотност се очертава като важна компетентност, съпътстваща всички етапи от учителската кариера. По този начин продължаващата професионална подготовка се превръща в гарант за преодоляване на някои от формите на социално изключване и се свързва с желанието за покриване на по-високи стандарти в рамките на глобалния контекст за интеграция в уещи общности.

Предизвикателства пред професионалното развитие на учителите

Ако в исторически аспект разгледаме основите на възпитанието и обучение-то ще открием, че това се извършва в двете така наречени „индустриална ера“ и „социална ера“. Индустриалната революция предизвиква очарование и пиетет към машините, култ към подражанието, към повторемостта и точността им. В обществените училища се пренася моделът от индустрията. В класната стая дъските са с редове, началото и краят на учебния час се определят от звънци. Учебното съдържание е разпределено в диференцирани предмети и ученето се извършва извън контекста на случващото се в живота. Има строги инструкции за слушане и отговаряне, които на практика поощряват изолацията и съревнованието. Резултатите от постигнатото и твърдите национални програми се тестват чрез стандартни тестове. Доминира върховенството на количеството, авторитарността и йерархията, одобрява се еднообразието.

Индустрията се променя радикално, но образованието все още запазва характеристиките на голяма част от стария модел.

Какво донася социалната ера?

Съвременните тенденции в развитието на дигиталното общество се характеризират с ново съотношение между трите основни променливи: ресурси, технология и свобода на избор.

Ресурси: Изобилието на ресурси, улеснено за достъп през Интернет, все повече предизвиква педагозите да преразгледат поведението си в класната стая и прилаганите методически подходи.

Технология: Технологията дълбоко въздейства върху начина, по който се чете, обучава, сътрудничи, общува и успява.

Право на избор: Хората имат възможността да се самоусъвършенстват, да четат и да изследват, когато и където искат.

През последното десетилетие Web 2.0 „вирусът“ се разпространява в политиката, комуникациите, икономиката, образованието. Със сигурност той крие всякакви предимства и недостатъци, но въпреки това притежава огромния бонус да създава потенциална възможност за повече: повече да се знае, повече да се чете, повече да се слуша музика, повече да се гледа видео.

Възникналите нови форми на социализация чрез комуникационните канали на Интернет и мобилните телефони генерират множество нови възможности и обещаващи подходи към обучението. Такива са: мулти -, транс- и метадисциплинарното обучение, проектобазираното обучение, т. нар. „облачен компютинг“ (Mobile Cloud Computing), обучение, базирано върху игри (Game Based Learning), отворено съдържание, обучение чрез анализ и др. Тези подходи и нови образователни стратегии разглеждат обучението като трансформация, а не като научаване. При тях доминират екипността и сътрудничеството. Те поощряват различията и поставят на първо място върховенството на качеството на придобитите знания.

Като се отчитат съвременните промени в образователните стандарти на европейско и национално равнище, е важно да се подчертае, че българското училище не би било конкурентоспособно без наличието в него на висококвалифицирани и творчески ориентирани учители, които да отговорят ефективно на предизвикателствата, породени от демографския срив и нарастващата конкуренция. Много и различни изследвания потвърждават, че качествено образование е най-ефективният начин за оформянето на ценностите, нагласите, поведението и уменията. Те са важни за хората, за да функционира продуктивно съвременното интегрирано общество. Разглеждани в този аспект, квалификацията и мотивацията на учителите са ключ към качествено образование.

Професионалното развитие на учителите в голяма степен зависи от: придобитата университетска (колежанска) образователно-квалификационна степен; педагогическия стаж; нуждите от квалификация. Уменията за непрекъснато обучение са едни от основните компетентности, които се откриват в европейската референтна рамка и се свързват със социалните и гражданските компетенции. В контекста на динамичните образователни реформи предизвикателствата пред професионалното развитие на учителите биха могли да се обобщят в следните няколко насоки:

1. Мотивация за повишаване на собствената подготовка

Ако се позовем на Херцберг (1959), въпросът за мотивацията на педагогическия състав да повишава квалификацията си би бил важен от гледна точка на съотношението между *хигиенните фактори* (заплати и лекторски възнаграждения; училищни политики, насочени към обучение на състава; стил на управление и условия на труд; междуличностни отношения между учители и ръководство; безопасност на работното място и др.) и *мотиваторите* (постижения, признание, съдържание на работата, отговорност, напредък и кариерно развитие).

Вследствие на взаимоотношението между посочените фактори биха могли да възникнат следните случаи:

- висока хигиена и висока мотивация: Идеална ситуация, в която служителите са силно мотивирани и имат незначителни оплаквания;
- висока хигиена и ниска мотивация: Служителите имат незначителни оплаквания, но не са добре мотивирани;

– ниска хигиена и висока мотивация: Служителите са мотивирани, но има много оплаквания. Работата е вълнуваща, но условията за работа не са толкова добри;

– ниска хигиена и ниска мотивация: Това е най-неприемливата ситуация. Характеризира се с немотивиран състав и много оплаквания.

2. Информационна грамотност

Друго предизвикателство пред педагогическата колегия е изграждането на информационна грамотност. Тази компетенция се дефинира като набор от умения, необходими, за да се открие, анализира, запомни и използва дадена информация. Усъвършенстването на този вид грамотност се свързва до голяма степен с безпрецедентните възможности, вследствие от интеграцията на мрежовите инструменти в обучението. Те дават възможност на учителите в мрежа да си сътрудничат с други учители навсякъде и по всяко време.

3. Изолация

Изолацията е широко разпространена характеристика на професионалния живот в училищата. В много случаи тя ограничава вероятността за професионално израстване и представлява потенциална пречка за прилагането на различни инициативи за реформа. Една част от причините за изолация са обусловени от бурния развой на технологиите и свързаните с тях нови канали за достъп и обмяна на знания. Други се отнасят до социалната фрагментация, която предизвиква отчуждение, води до намаляване на желанието за общуване и задълбочава апатията сред преподавателите. По същия начин продължаващото разделение на социалната тъкан на елит и на ниски социални нива се идентифицира като една от основните причини за понижен интерес към повишаване на самоквалификацията. Трета група причини се появяват в резултат от изчезване на “традиционните” общности в епохата на глобализацията, в резултат на което се проявяват нови форми на социално изключване, например цифрово. То се забелязва на фона на засилващата се конкуренция между Facebook, Twitter, LinkedIn или други социални мрежи и класната стая, която в недостатъчна степен задава условия за пълноценно, активно общуване и поради това все още се възприема като „бавна медия“.

4. Финансиране

В много случаи редуцирането на дела от държавното финансиране, определен за квалификация, прави участието на учителите в платени квалификационни форми трудно, дори невъзможно. Намаляването на броя на подлежащите на задължително образование рефлектира върху делегираните бюджети и по този начин намалява общата сума за квалификация на състава.

5. Нелоялна конкуренция

Нелоялната конкуренция, особено в по-малките градове и села, принуждава екипите от ръководство и педагози в училищата да търсят нови подходи за оценяване. Това изисква да се търсят и прилагат ефикасни практики и модели, чрез които да се постигат националните и европейските образователни изисквания и стандарти. От една страна, квалификацията на учителите е от съществено значе-

ние за подобряване на учебните резултати и намаляване на пропуските в ученическите постижения. От друга страна, конкуренцията предполага образователните институции да предлагат качество и да гарантират високи образователни стандарти, които намират израз в:

- следене на най-новите тенденции;
- стремеж за изпреварване на процесите;
- гъвкави образователни политики;
- привличане на родителската общност като партньор в педагогическото взаимодействие.

6. Форми на квалификационна дейност

В институциите, предлагащи професионална педагогическа и продължаваща квалификация, изискванията за продължителност на обучението се различават значително и варират от 2–32 часа до 2–10 седмици или 6–18 месеца. Видовете квалификации, осъществявани след придобиване на колежанско/университетско педагогическо образование, биха могли да се диференцират в следните форми:

Училищна квалификация: семинари, дискусии, тренинги, проблемна група, професионално-педагогическа специализация, методически обединения, конференции, лектория и др.

Регионална квалификация: семинари, дискусии, тренинги, проблемна група, професионално-педагогическа специализация, конференции, кръгли маси и др.

Национална квалификация: тренинги, семинари, конференции, организирани от МОН, ЦКОКУО, Департаменти за усъвършенстване на учители, ВУЗ, РИО, други образователни центрове, неправителствени организации.

Въпреки че базисната подготовка на учителите продължава да бъде определяна като ключов елемент за създаването на ефективния „триъгълник на знанието“, състоящ се от образование, научни изследвания и иновации (посочени в дневния ред от Лисабон на Съвета на Европейския съюз, 2010 г.), то последните проучвания на творчеството и нововъведенията в училище определят професионалното развитие на учителите като област, за която националните образователни политики следва да отделят повече усилия и внимание (CACHIA et al., 2010). Подготовката на учителите трябва да надхвърля настоящата парадигма на професионалната подготовка (Карол & Resta, 2010). Бъдещите учители трябва да проучат широк спектър от учебната среда, като например да наблюдават как учениците учат в извънучилищна среда, как обучението се провежда в неформален и самостоятелен контекст, как учениците се въвличат от социалните мрежи в неформално обучение и как те (учениците) си сътрудничат помежду си (Карол & Resta, 2010). За съжаление, както твърдят тези автори, различният политически контекст и липсата на обща визия сред заинтересованите страни ограничават възможностите за преосмисляне на подготовката на учителите.³⁾

Биха могли да се добавят още фактори, свързани с готовността на учителите да използват дигитални средства в учебния процес, с методическата

им подготовка, с избора на подходящи учебни помагала, с недостатъчното все още компютърно обезпечаване в училищата, с недостига на време за осъществяване на самоподготовка в оборудвани за това кабинети. Когато към всичко това се добавят противоречията, предизвикани от промяната на традиционните роли и функции, изпълнявани от учителите, към техните нови роли, свързани с моделиране на различни общности във и извън училищната институция, то идеята за професионално развитие на педагозите би следвало да се насочи към участието им в социални и професионални мрежи.

Социални мрежи в задължителното образование

С появата си през последните две десетилетия *интернет* предизвиква огромни промени в класната стая. Виртуалната реалност измества реалността и географските граници се разтварят, за да родят мрежов свят, в който пътят на информацията между двата полюса е въпрос на едно кликуване. Множество Web 2.0 инструменти са предоставени на разположение на учителите, които обаче са наясно с факта, че те не могат да се използват заради самите себе си, без педагогическа стойност. Образованието се променя толкова бързо, колкото обществото се променя. Факт е, че обществото се развива по-бързо, а училищата – традиционно по-бавно се реформират и приемат нововъведенията. Увеличаващата се популярност на различните образователни мрежи без съмнение прави актуална темата относно способите за интегриране на Web 2.0 инструменти в подкрепа на професионалното развитие в мрежа.

За да помогнат на учениците да изградят умения, учителите би следвало да се превърнат в агенти на промяната и да интегрират в класната стая дейности, които стимулират придобиването на ключовите стълбове на XXI век за преподаване и учене каквито са: критичното мислене, сътрудничеството, гражданството, оценката и саморегулирането. Тези умения са от съществено значение за подготовката на учениците за бъдещия им професионален живот и кариера.

Социалните мрежи представляват обединение на групи от хора, които следят в мрежите сходно съдържание. Целта на техните потребители е опознаване, поддържане на комуникация и контакти, работа по определена кауза, взаимна полезност на един следващ онлайн или офлайн етап и др. Една от основните характеристики на социалните мрежи е демократизирането на информацията и трансформирането на хората от читатели в издатели.

Динамиката в усъвършенстването на дигиталните технологии през последното десетилетие със сигурност променя модела на обучение. Наред с действащия, който използва традиционни средства – дъски, тетрадки, книжни помагала и др., вече се търсят модели на електронно обучение. „Установяването на нови, все по-популярни и достъпни стандарти в общуването, модерната демокрация и развитието на пазарното икономическо общество налагат образователните и възпитателните институции да излязат от сферата на

консерватизма. Тези институции, отбелязва Т. Вълова (2009), вече не работят само с традиционните средства – думи, моливи, химикалки, хартия, книги. Глобализацията на сегашното общество предполага различно съдържание и качество на комуникацията“. В подкрепа на това би следвало да се отбележи становището на Третия комитет на 61-тата Генерална асамблея на ООН (GA/SHC/3847), в което се подчертава важноста на качествено образование за постигането на социално развитие, като се отбелязва, че качествено образование е от решаващо значение за успешната демокрация и заетостта.⁴⁾ Множество иновативни технологични инструменти могат да бъдат прилагани в подкрепа на продължаващото обучение, защото според А. Гилеран (2006) един от най-интересните аспекти на ИКТ е неговата „а-културна“ природа, сама по себе си произлизаща от някоя отделна култура, но спомагаща за създаването на култура по един красноречив, смислен, съдържателен начин.“⁵⁾

По отношение на професионалното развитие на педагогическия състав (в рамките на съвместно проектобазирано обучение) биха могли да се посочат различни образователни мрежи, чиито членове са учители, главни учители, директори, библиотекари, ИКТ ръководители, ученици. Пример за това са: Elmodo, Think Quest, Project Foundry, eTwinning, ePals. Те представляват Web 2.0 платформи с всички характеристики на социалните мрежи. Друг пример в това отношение са: Blackboard Learning System (Blackboard) – виртуална образователна среда, софтуер за създаване и редактиране на уеб-базирани приложения (Dreamweaver), мултимедия софтуер (Authorware) и моментални съобщения за синхронна комуникация (напр. MSN Instant Messenger), MOODLE – система за електронно обучение чрез уеб приложение, предоставящо възможност за създаване на сайтове за онлайн обучение. Сходни образователни социални мрежи са: Classroom 2.0, eTwinning, Teachers 2.0, Teachers.net, Digital Citizens, edWeb.net, Global Classroom, The 21st Century Teachers.net, Ning, Ning, Curriculum 21, The global Education Conference Network, ISTE Community, Smart Board Revolution, Technology Integration in Education.

Учителските мрежи осигуряват лесен канал за връзка, взаимодействие и сътрудничество, предлагайки пространства за работа, за създаване на проекти и обмен на идеи, за споделяне на учебно съдържание в реално време. Освен това те се проявяват и като гъвкава, интерактивна учебна среда, в която ученици и учители са ангажирани да изследват самостоятелно или в училищни екипи конкретни учебни теми. Представените програми предоставят платформи за сътрудничество чрез използване на „информационни и комуникационни технологии (ИКТ), като осигуряват подкрепа, инструменти и услуги за улеснение на училищата при установяването на кратки или дългосрочни партньорства по всякакви учебни предмети.“⁶⁾ Порталите гарантират „онлайн инструменти за учителите, които им помагат да си намерят партньори, да стартират проект, да споделят идеи, да обменят добри практики и да започнат съвместна работа веднага, ползвайки разнообразните специализирани инструменти, достъпни в платформата“. ⁶⁾ Социалните мрежи дават

възможност на учителите да профитират от участието си в тях, като се включват в онлайн обучителни събития, уебсеминари за професионално развитие, дискутиране в групи, форуми и др. Освен това тези мрежи са място за подготовка на работни срещи, място за публикуване и разпространение на резултати, място за продължаване на партньорства.

Възможности за професионално развитие в учителски мрежи

Създаването на учителските мрежи предполага наличие на различни елементи. Мрежите могат да съществуват на много нива: в училище, на регионално, на национално и на международно ниво. Освен това, благодарение на използването на технологично поддържани комуникационни средства и социални медии, може да се твърди, че пресичането между онлайн и офлайн сътрудничеството се променя и че симбиозата между физическия и цифровия свят се задълбочава. Опитът от подобно пресичане се превръща в нова норма, която напоследък се среща все по-често, отколкото преди.⁷⁾ Накрая, в учителските мрежи могат да се осъществят различни форми на сътрудничество. Ключовите фактори за продължаващо професионално образование в уеб пространството се свързват с променящите се професионални роли на учителите и с непрекъснатата им квалификация като преподаватели. Специално трябва да се отбележи основното място, което имат училищата и училищните ръководства в този процес. Именно те са отговорни за разясняване на необходимостта от усвояване на нови умения в контекста на компетентностите на XXI век. В съответствие с това, както отбелязва Р. Виуриукари (2012), първостепенна е ролята на неформалното и самостоятелното учене, упражнявани едновременно с интегрирането на технологични иновации и бързо развиващи се нови подходи в преподаването. Това прави използването на технологиите на информационното общество да бъде уверено и критично в няколко различни направления: за работа, за забавление и за общуване. Крайната цел на дейностите в учителските мрежи е повишаване качеството на преподаване. Освен това се разчита на съществен принос за разгръщане на учебния опит на учениците чрез насърчаване на сътрудничество и обмен на знания на ниво: учители-учители, учители-ученици и ученици-ученици, учители-ученици-родители, учители-ученици-представители на извънучилищни институции. Във връзка с това е важно да се очертаят параметрите на продължаващия професионален напредък в учителски мрежи и да се отговори на въпроса как взаимодействието в тях повишава педагогическите компетентности на учителите. Формално тези опитности биха могли да се разделят в три групи, свързани с:

- придобиване на умения за XXI век;
- развитие на ключови компетенции: дигитални, умения за учене, проактивност;
- професионално развитие в мрежа.

Придобиване на умения за XXI век

На първо място, като резултат от участието в мрежи, би следвало да се отбележи придобиването на умения за живота – важна част от функционалната грамотност. Може да се каже, че тя се развива в резултат от взаимодействието и сътрудничеството между участниците в мрежата. На второ място това са обменът на знания, нови идеи, вдъхновението и личната мотивация. Други важни параметри са самообучението, саморазвитието и менторството, които са предпоставка за кариерно развитие и напредък. Учителските мрежи предоставят среда за обмен на опит и добри практики, за съпоставяне в европейски план, за изява, за сертифициране и награди, за социални контакти и приятелства и др. Открояват се дейности, които подобряват цялостното ниво на уменията за контакти с активни колеги в онлайн пространството.

Придобиване и развитие на дигитални умения

Най-общо тези умения се свързват с опитности да се използват компютри за намиране, оценяване, съхраняване, произвеждане, представяне и обмен на информация, умения да се общува и участва в мрежи на имащите сходни интереси чрез интернет. Използването на дигитални инструменти, актуални в социалните образователни платформи, има своите предпоставки. Те се откриват в трите приоритетни равнища за интегриране на информационно-комуникационните технологии (ИКТ) в образованието:

- на национално равнище – свързани със стратегията за въвеждане на ИКТ в образованието;
- на регионално равнище (в рамките на Европейския съюз) – свързани с въвеждане на е-плана за действие;
- на глобално равнище – свързани със стратегическите документи на ЮНЕСКО.

Придобиване и развитие на умение за учене

Концепцията за придобиване на умения за учене се основава върху идеята, че в продължение на живота си индивидите трябва да научат повече, за да оцелеят в променящата се работна среда и в света като цяло. Обикновено тази компетентност се свързва с постоянство в ученето и със способност да се организира собственото учене. Едновременно с това се предполага развиване на умения за ефективно управление на времето и информацията, умения за самостоятелно учене и учене в групи. Други важни умения са тези за изясняване на силните и слабите страни на определени образователни подходи и стратегии, за учене в мрежа и извън нея.

Придобиване и развитие на проактивност

Проактивността представлява силно изразена потребност и стремеж към усъвършенстване. Отъждествява със себедоказване и постоянно надграждане на собствените знания и умения. Притежаващите я търсят начини да извлекат полза

от всяка ситуация, не в смисъла на облагодетелстване за сметка на някой друг, а в смисъла на това да станат по-добри. Изследователите на мотивацията за работа като Маслоу, Хърцбърг, Алдерфер, МакКлеланд поставят на последното, най-високо ниво в своите йерархии на човешките потребности тази за самоактуализацията, изразяваща се в нагласи за професионален растеж и успех. За учителите проактивността се проявява в стремежа чрез предлаганото в онлайн и офлайн курсове от образователни институции и департаменти, учителски социални и професионални мрежи, да продължават развитието на професионалните си компетенции. Такова обучение е важно по отношение изграждането на специфични умения и способности (търсени от обществото) и то без педагозите да се откъсват от работата.

Заклучение

Учителските мрежи се превръщат в един от особено актуалните формати за изграждане на учещи общности и все повече се търсят от учителите във връзка с професионалното им усъвършенстване на работното място. Мрежите помагат да се отговори на нарастващите потребности от качествено и съвременно образование на учениците. Участието в мрежи има сериозни предимства и би могло да се разглежда като своеобразна инвестиция за придобиване на хоризонтални умения (свързани с уменията на XXI век), необходими в дигиталното общество. По този начин обучението се преобразува в непрекъсната дейност, която не е обвързана само и единствено с образователни институции или със специални периоди от живота на човека. Ученето през целия живот се ориентира от предучилищна възраст и продължава в годините след пенсиониране, като все повече се провежда на работното място, в неформален контекст и в свободното време.

Социалните мрежи осигуряват нови възможности за комуникация и професионално общуване между учители и възпитатели. Насърчават сътрудничеството за справяне с ежедневните проблеми, с които учителите се сблъскват в работата си. Освен това те предлагат голямо пространство за обмен на опит, сътрудничество, изследвания и актуални знания чрез споделяне на учебно съдържание и най-добри практики в приятелска среда. Особено важен резултат от участието в тях е достъпът до образователни ресурси и Web 2.0 технологии, като това се превръща в предпоставка за устойчиво развитие и помага на учителите да запазят своята мотивация в областта на самообразованието и саморазвитието.

БЕЛЕЖКИ

1. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: http://ec.europa.eu/education/news/rethinking_en.htm.
2. Coetzer I.A. (2001) Principles underlying continuous professional development (CPD). *Educare*, 30:73–93.

3. http://service.eun.org/teachers-newsletter/TellNet_Teacher_Networks_web.pdf, p. 14.
4. http://www.hakielimu.org/publication_details.php?pub=195
5. Gilleran, Anne, http://www.etwinning.net/shared/data/etwinning/general/pag_i.pdf, 2006, p. 16.
6. http://www.etwinning.net/en/pub/discover/what_is_etwinning.htm

ЛИТЕРАТУРА

- Вълова, Т. (2009). *Онлайн стратегии и техники за развитие на комуникативни компетентности*. НИМА.
- Day, C. & Sachs, J. (2004). *Professionalism, performativity and empowerment: discourses in the politics, policies and purposes of continuing professional development*. In: Day, B. & Sachs, J. (eds).
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley and Sons.
- Vuorikari, R. (2012). *Teacher Networks. Today's and tomorrow's challenges and opportunities for the teaching profession. Opportunities for the teaching profession*. European Schoolnet (EUN Partnership AISBL), Brussel, p.13.

TEACHERS NETWORKS AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Abstract. This report examines and identifies ways to improve the overall level of professional skills of teachers as a result of their participation in teacher networks. It highlights the fact that online portals contain effective resources that facilitate and streamline ongoing professional development. These are interpreted in the context of the idea of improving teaching approaches through the use of digital learning resources. The presented opportunities focus on the idea of deinstitutionalization of ongoing teacher training, taking place in school, out of school, at home, online and offline and implemented in-service training.

✉ **Dr. Teodora Valova, Assoc. Prof.**
Pedagogic College – Plevan
St. Cyril and St. Methodius
University of Veliko Tarnovo
Pleven, Bulgaria
E-mail: valova_teodora@abv.bg,